

Forventet synlighed og adfærd af ynglende ulve i Danmark

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 25. september 2015

Peter Sunde

Institut for Bioscience

Rekvirent:
Naturstyrelsen
Antal sider: 6

Faglig kommentering:
Aksel Bo Madsen
Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Indhold

Baggrund	3
Svar	3
Referencer	5

Baggrund

DCE er den 22. september 2015 af Naturstyrelsen blevet anmodet om at belyse følgende konkrete spørgsmål til forberedelse og input til møde i Vildtforvaltningsrådets ulvegruppe 28. september 2015:

"Giver forekomst af ulvehvalpe i Danmark anledning til ændret adfærd hos voksne ulve? Herunder:

1. *Jf. notatet "Vilde ulves farlighed over for mennesker" – er vurderingen af farlighed så anderledes ved ulve med hvalpe? Og, er vurderingen af "unormal ulveadfærd" den samme for en ulv med hvalpe som for en ulv uden hvalpe?*
2. *I hvilke områder kan det forventes at ulven vil yngle i de kommende år?*
3. *Er det muligt, uden brug af fotofælder eller andet elektronisk udstyr, at afgøre om der er ynglende ulve på en given lokalitet?*
4. *Skal naturgæster tage særlige forholdsregler når de færdes i områder hvor der er ulvehvalpe?*
5. *Hvad skal man gøre, hvis man møder en ulv med hvalpe eller en ulvehvalp i naturen?*
6. *Skal husdyrholdere tage særlige forholdsregler hvis de har husdyr i områder hvor der er ulvehvalpe?*

Disse spørgsmål er i det følgende besvaret punktvis

Svar

Overordnet spørgsmål: "Giver forekomst af ulvehvalpe i Danmark anledning til ændret adfærd hos voksne ulve?"

Reproduktion, og dermed forekomst af ulvehvalpe, er den logiske biologiske konsekvens af, at voksne ulve danner par og etablerer faste revirer. Reproduktion har de umiddelbart adfærdsmæssige konsekvenser, at parrets aktionsradius, og dermed aktivitetsområde indskrænkes fra hvalpene fødes i april til de omkring august er store nok til at kunne følge forældrene på deres vandringer (Ciucci et al. 1997). Navnlig moderen vil i denne periode opholde sig nær sit afkom (Mech 1999, Tsunoda et al. 2009). På samme måde som ræve, benytter ulve sig af en grav eller hule, som i første omgang tjener som fast opholdssted og siden som tilflugtssted for ungerne. Efterhånden som hvalpene vokser til, vil de indgå som medlemmer i et familiebaseret kobbelt, bestående af op til 6-8 medlemmer. Da et kobbel både har et større fødebehov og en forbedret kapacitet til at nedlægge byttedyr, vil et kobbel alt andet lige også resultere i en større synlighed og økologisk aftryk end par eller et enligt stationært individ.

1. Jf. notatet "Vilde ulves farlighed over for mennesker" – er vurderingen af farlighed så anderledes ved ulve med hvalpe? Og, er vurderingen af "unormal ulveadfærd" den samme for en ulv med hvalpe som for en ulv uden hvalpe?

Ud fra litteraturen, er der intet der tyder på, at ulve med hvalpe udgør en større risiko for mennesker end voksne ulve uden hvalpe – snarere tvært om. Da ulve foretrækker at etablere deres hier i så uforstyrrede områder som

muligt og i yngleperioden udviser reduceret aktionsradius, er der grund til at formode at deres daglige eksponering i forhold til mennesker kan være lavere i denne periode end i resten af året. Dermed må risikoen for at udvikle "unormal" adfærd i forhold til mennesker antages at være lavere for ynglende end for ikke-ynglende ulve..

DCE har ikke kunnet finde oplysninger om at ulve har angrebet mennesker som bevidst eller ubevidst har nærmet sig hiområder eller ligefrem håndteret hvalpe. I situationer, hvor man har simuleret forstyrrelse ved hiet eller har håndteret unger i forskningsøjemed, har de voksne ulve i halvdelen af tilfældene varslet/markeret over for indtrængere ved at gø og/eller at stille sig i positur, men uden at foretage egentlige skinangreb (Argue et al. 2008, Frame et al. 2007, se også Linnell et al. 2002).

2. I hvilke områder kan det forventes at ulven vil yngle i de kommende år?

Ulvefamilier må i første omgang forventes at etablere sig i tyndt befolkede områder med høj dækning af skov (Madsen et al. 2013). I fravær af en systematisk monitoring af mulige familiegrupper af ulv, er der ingen troværdig oversigt over hvor mange familiegrupper der p.t. er etableret i Danmark og hvor disse måtte holde til. Hvis en prognose alene skal tage udgangspunkt i fakta, tilsiger fundet af DNA-spor fra fire forskellige hunner og mere end 20 hanner ved 2015s begyndelse (Andersen et al. 2015), at det på ingen måde er urealistisk, at der i 2015 var etableret fire familiegrupper og dermed potentielt set også kan være født fire hvalpekuld. Med udgangspunkt i det hidtidige antal forekomster af ulve i Danmark, og den fortsatte bestandsvækst i Tyskland og Polen, må det betegnes som overvejende sandsynligt, at stort set alle de områder i Danmark som opfylder ulves habitatkrav, vil være besat af familiegrupper i løbet af ganske få år.

Som hi-område vælger ulve typisk et uforstyrret område med tæt vegetation (fx juletræsplantninger: Olof Liberg, pers. kommunikation). Ulve kan dog også etablere ynglehier i mere forstyrrelsesudsatte områder, hvis de føler sig trygge på omgivelserne (Thiel et al. 1998).

3. Er det muligt, uden brug af fotofælder eller andet elektronisk udstyr, at afgøre om der er ynglende ulve på en given lokalitet?

Dette spørgsmål lader sig ikke besvare fyldestgørende for indeværende, idet der ikke har været gjort systematiske forsøg på at verificere yngleforekomster vha. forskellige metoder.

Hvis man alene ønsker at opnå vished omkring en omtrentlig forekomst af en lokal familiegruppe inden for dets leveområde (forventet udstrækning: 100-400 km²), vil denne information måske kunne opnås gennem systematisk indrapportering og registrering af observationer fra offentligheden (kræver i givet fald at disse informationer tilflyder den overvågende instans), suppleret med mere eller mindre systematiske indsamlinger af ekskrementer til DNA-analyse. En sådan, ekstensiv tilgang vil måske kunne give en kvalitativ viden om familiegruppens størrelse i løbet af det efterfølgende efterår og vinter. Da veletablerede familiegrupper yngler hvert år, og ofte benytter de samme hi-områder flere år i træk, vil et akkumuleret kendskab til en lokal ulvefamilies vaner i nogen grad kunne overføres fra år til år.

Hvis man ønsker at etablere umiddelbar og sikker vished omkring en lokal yngleforekomst og dennes præcise placering (fx fordi man vil kunne agere

øjeblikkeligt på denne viden), er en eller anden form for elektronisk overvågning (MMS-kameraer, GPS-mærkning etc.) formentligt nødvendig, med mindre man skal ty til mere drastiske eftersøgningsmetoder, som risikerer at forstyrre ulvene, så de forlader yngleområdet.

4. Skal naturgæster tage særlige forholdsregler når de færdes i områder hvor der er ulvehvalpe?

Som tidligere anført, er der ingen rapporter om angreb eller skinangreb i forbindelse med yngelforsvar. Fra et sikkerhedsperspektiv, bør ynglende ulve derfor ikke lede til bekymring. Hvis man ønsker at beskytte ynglende ulve mod forstyrrelse, skal man være opmærksom på, at forstyrrelse af selve hiet ofte vil føre til at dette forlades. Tidligere tilfælde af flytning af unger har dog ikke medført øget ungedødelighed og ulvene har genbrugt de forstyrrede hionråder lige så hyppigt som hi-områder som ikke har været udsat for forstyrrelser. Da ulve er utilbøjelige til at flytte deres hvalpe mens de er helt små (Frame et al. 2007), skal man være opmærksom på at situationer, hvor et ulvehi med små unger pludselig opsøges hyppigt (fx hvis lokaliteten bliver afsløret), teoretisk kunne medføre en tilvæning (habituering) til mennesker, hvis forældrene vælger at forblive med deres afkom i området.

5. Hvad skal man gøre, hvis man møder en ulv med hvalpe eller en ulvehvalp i naturen?

Da et møde med ulves afkom ikke synes at indebære nogen forøget risiko for angreb, kan man opfordre de personer som måtte komme ud for en sådan situation, om at nyde den oplevelse, for derefter at trække sig diskret tilbage for ikke at forstyrre yderligere.

6. Skal husdyrholdere tage særlige forholdsregler hvis de har husdyr i områder hvor der er ulvehvalpe?

Det eneste forhold, som kan gøre sig gældende i området omkring et hi med ulvehvalpe, kan være at den generelle ulveaktivitet vil være forøget fra april til august som følge af at de voksne familiemedlemmer gennemgående vil opholde sig inden for et mindre område end resten af året. Dermed vil den generelle eksponering i forhold til fødesøgende ulve stige uden at ulvenes fødesøgningsadfærd behøver at være ændret af den grund. I det omfang risikoen for angreb på husdyr er proportional med den generelle eksponering (dvs. tætheden af ulve i området), vil behovet for forebyggende tiltag (fx ulvesikre hegn) også øge proportionalt med den forøgede lokale aktivitet af ulve i ynglehiets nærhed.

Referencer

Andersen LW, Elmeros M, Sunde P, Olsen K, Vedel-Smith C, Jensen TS, Madsen AB. 2015. DNA-baseret bestandsovervågning afslører ulve (*Canis lupus*) i Danmark. *Flora & Fauna* 121: 60-65.

Argue AM, Mills KJ, Patterson BR. 2008. Behavioural response of eastern wolves (*Canis lycaon*) to disturbance at homesites and its effects on pup survival. *Canadian Journal of Zoology* 86: 400-406.

Ciucci P, Boitani L, Francisci F, Andreoli G. 1997. Home range, activity and movements of a wolf pack in central Italy. *Journal of Zoology* 243: 803-819.

Frame PF, Cluff HD, Hik DS. 2007. Response of Wolves to Experimental Disturbance at Homesites. *The Journal of Wildlife Management* 71: 316-320.

Linnell JDC, Andersen R, Andersone Z, Balciauskas L, Blanco JC, Boitani L, Brainerd SM, Breitenmoser U, Kojola I, Liberg O. 2002. The fear of wolves: a review of wolf attacks on people. NINA Oppdragsmelding 731: 65pp. 731.

Madsen AB, Andersen LW, Sunde P, Elmeros M, Asferg T, Søgaard B. 2013. Ulve I Danmark-hvad kan vi forvente. Notat fra DCE-Nationalt Center for Miljø og Energi. Institut for Bioscience. Aarhus Universitet

Mech LD. 1999. Alpha status, dominance, and division of labor in wolf packs. *Canadian Journal of Zoology* 77: 1196-1203.

Thiel RP, Merrill S, Mech LD. 1998. Tolerance by denning Wolves, *Canis lupus*, to human disturbance. *Canadian Field-Naturalist* 112: 340-342.

Tsunoda H, Gula R, Theuerkauf J, Rouys S, Radler S, Pirga B, Eggermann J, Brzezowska B. 2009. How does parental role influence the activity and movements of breeding wolves? *Journal of Ethology* 27: 185-189.